

Dialog

Inka Bernášková (7. 2. 1904-26. 8. 1942), vlastním jménem Irena. Žila v Praze, v jednom ze spořilovských domků v Jihovýchodní VIII. Rodiči vychována ve vlasteneckém duchu, obdařena talentem na jazyky, analytickými schopnostmi a obrovskou odvahou, již převyšovala i muže své doby, představuje výraznou osobnost 20. století.

Hmotná nouze jejího otce, významného českého grafika a malíře Vojtěcha Preissiga v roce 1910 přiměla vypravit se s celou rodinou do Spojených států. Zde s rodiči a sestrami Inka prožila několik let. V roce 1921 Vojtěch Preissig, aktivní účastník prvního československého odboje, své tři dcery – Vojtěšku, Inku a nejmladší Yvonu - poslal zpět do Prahy.

Po vzniku protektorátu Čechy a Morava společně s otcem všechny své schopnosti vynaložila na osvobození Československa. Mj. se podílela na vydávání ilegálního časopisu V BOJ, sháněla prostředky na jeho výrobu, z protektorátu přes hranice převáděla vojáky čs. armády.

Byla první Češkou, nacisty odsouzenou k trestu smrti. Mlčením při výsleších podle skromných odhadů zachránila na tři stovky spolupracovníků. Veškerou odbojovou práci brala na sebe.

Úryvky z knihy Zasnoubena se smrtí (vydalo nakl. JOTA, 2017)

Blíží se zlá zima.

Kalendář se přehoupl do roku 1909.

V Praze nelítostně řádí chřipka. Postihne i Preissigovy děti. Nejvíce Inku. Dostaví se komplikace, těžký zápal plic. Plicní sklípky zalil hlen a horečka nebezpečně stoupá. Teploměr ukazuje čtyřicítku. „Nevím, nevím, jak si s tím dětský organismus poradí. Musel by se stát zázrak.“

Starému rodinnému lékaři se krutá pravda neříká snadno. Ale lhát a dávat falešné naděje také nemůže.

Nebylo by to poctivé.

Spondeo ac polliceor.

Přisahám a slibuji.

Ví, že je vázán slibem, který skládal v den promoce. Pokusí se tedy o nemožné. Dítě uzdravit.

Jak malicherné se rodičům najednou jeví jejich existenční potíže. Před dceřiným soubojem se smrtí neznamenaají vůbec nic. Bojí se, moc se o ni bojí. Prosí zubatou, aby jim holčičku nebrala. Ne, ještě ne. Vždyť je tak malá. Nepoznala dosud život v jeho plné kráse. Ve skrytu duše doufají, že se nevzdá, že se s nebezpečnou nemocí bude rvát. Vkládají důvěru v Inčinu tvrdohlavost, v její bojovnost.

Život přece musí zvítězit!

Ne, hrana jejich maličké nezvoní. Zatím ne.

Další záchvat kašle roztrásl vyhublým tělíčkem. Silnější a delší než všechny předchozí.

Teta Bohumíra se snaží Ince dát lék. Zesláblé dítě máchá ručkama a brání se. Lžička v tetině ruce náhle vyletí do vzduchu a vzápětí padne na zem. Sirup se rozprskne po koberci.

„Božítku, ona snad umře,“ zoufá si žena a bezmocně hledí na Inku, dávící se uši i srdce drásajícím kašlem.

Kyvadlo života buší na bránu smrti.

Holčička zvrátí hlavičku. Zalapá po dechu. Vytřeští oči zoufale prosící o pomoc. Prudce se předkloní, rozevře ústa, z nichž vylétne obrovský chuchvalec hlenu a vyčerpaně padne na polštář.

Na okamžik jako by přestala dýchat. Teta opatrně skloní hlavu k rýsujícímu se žebrovní hrudníčku a tiše naslouchá.

Srdce bije. Ještě pořád bije. Slabě, ale přece dává vědět, že život Inčino tělíčko nemíní opustit. Je stejně umíněný jako ona.

Teta jemně setře krůpěje potu z čela dítěte, které klidně usnulo. Jakoby také její jméno mělo léčivý účinek. Bohumíra. Mír najednou zavládl i v dětském organismu.

„Má dobrý kořínek, to je zázrak,“ kroutil druhý den udiveně hlavou lékař.

Celou zimu nesmějí děti ven.

* * *

Otec a dcera

Preissigovy dcery Ameriku přijaly každá po svém. Pro ně je především jedním velkým dobrodružstvím, při němž poznávají nové lidi, nové věci, jiné zvyklosti. Jako všechny děti jsou i ony od přírody hravé, zvědavé. Nemají tedy problém se seznamovat s místní drobotinou. Jazyková bariéra? Tak tu děti příliš nevnímají. To, co dospělí pokládají za nezdolatelný gordický uzel, zvládnou po svém. Od čeho mají ruce, tužku a papír?! Ostatně, čmárat se dá i do písku. Pro co nemají anglické slůvko, vysvětlí jako mimové nebo prostě nakreslí. Prostřední Inka, která se nejvíce potatila, pozoruje lidi, jejich chování. Krajina, v níž se pomalu zabydlovali, ji uchvátila.

Mezi ní a otcem se rodí mimořádně pevné pouto.

Otec a dcera.

Byli si tolik podobní. Vnímavý pozorovatel si nemohl nevšimnout, že v mnohém je jeho věrnou kopií. Tvrdohlavost, houževnatost a pořádná dávka vzdoru, to všechno v ní bylo namícháno měrou vrchovatou jako v něm. A možná ještě větší.

Od raných let si zvykala neutíkat před problémy, nenaříkat. Už jako úplně maličká, sotva odrostlá plenkám, se učila prosazovat vlastní názor, byla-li přesvědčena o jeho správnosti. Kolikrát jen se spolu kvůli tomu dostali do konfliktu.

Otec a dcera.

„Dvě tvrdé palice na sebe narazily,“ pokoušela se jejich nedorozumění hasit maminka.

Inka se pokaždé jen hrdě napřímila a vzdorovitě pohodila hlavou.

Rok po příjezdu do Spojených států jdou Vojtěška a Inka poprvé do školy. Mladší nastoupila do první třídy. Mezi spolužáky vešla hrdě, s hlavou vztyčenou. Nerozumí všemu, co učitelka, když ji představuje, dětem říká. Jen pochopila, že ona, Iren Preissig, přijela z Evropy, z Prahy.

Zatímco učitelka jazykem, připomínajícím bůhví proč kvákání žab, něco pořád brebentí, Inka se rozhlíží po dětech, s nimiž se odted' bude učit. Z jejich tváří snadno čte, že o Praze sotva kdy slyšely, že nemají nejmenší potuchy o Čechách a Česích, žijících kdesi v srdci Evropy. Z očí některých číší neskryvaný posměch, pohrdání, rozpaky i nedůvěra.

Bude nám tahle cizí holka s tím podivným jménem, která přitáhla z jakési tramtárie, vůbec kdy rozumět? Inka instinktivně cítí hradbu mezi sebou a spolužáky.

Aťsi! Však já vám ukážu! Zapíchne do nich vzdorovitý pohled a umíněně přimhouří oči. Jako slušně vychovaná dívka zřetelně pronese:

„Good morning.“

Aby měla jistotu, že jí všichni rozuměli, kývne ještě na znamení pozdravu hlavou a usedne do lavice.

Ví, že mluví špatnou angličtinou, že její znalosti jsou více než chabé. Rok pobytu v Americe byl na dokonalé zvládnutí řeči pohříchu málo, zvláště, když doma se mluví jen česky. Inka však nepochází z rodu slabochů. Není naučená při prvním neúspěchu házet flintu do žita. Doma jí vštěpují, že zádrhele jsou tu od toho, aby se je učila překonávat. Teď pro ni ten nejstrmější představuje angličtina.

Brzo vám budu rozumět všechno, všecicko. Poznáte, co umím. Tvrdohlavost, vytrvalost, sebezapření, které by v té malé holce sotva kdo čekal, spojené s nebývalou pílí, brzo přinášejí ovoce. K nelíčenému údivu spolužáků a kantorů nejenže jazyk zvládla neobyčejně rychle, ale postupně začala excelovat především v matematice a o pár let později také v chemii, literatuře a slohu.

Inka pedagogický sbor newyorské základní školy nepřestává udivovat svou pamětí, bystrostí.

Touha dát všem jasně najevo, že je nadaná, že ze sebe, ze zatím ukrytých vloh dokáže vydolovat co nejvíce, jí vloží do ruky citeru. Inka se na ni učí hrát. Sama. Bez cizí pomoci.

Snad po tomto nástroji, na nějž se v Čechách ve středověku běžně hrálo, sáhla mimoděk. Jako by se tím její češství umocňovalo.

V té době stěží tuší, že rozmach citerového muzicírování spadá do období vzepětí české společnosti v boji o národní samostatnost. Ještě neví, že zejména v Praze vznikaly české kluby citeristů jako projev národního vědomí a národních tradic. Národní hrdosti. Inka hru piluje k dokonalosti. A jednoho večera se, k údivu všech, s citerou zapojí do tradičního rodinného koncertování.

Jestliže rčení, co Čech to muzikant opravdu platí, pak pro Preissigovy měrou vrchovatou. Hra na housle, na klavír, zpěv patří k jejich oblíbeným chvilčkám povznášejícím ducha, hudební citění, podporuje rodinnou soudržnost.

Hudbou žijí, o hudbě si povídají. Z tatínkova vyprávění Inka věděla, že otec jejího oblíbeného hudebního skladatele Antonína Dvořáka pro citeru i svou živnost zanedbával. Na Kladensku s ní muzicíroval po hospodách a hře na citeru vyučoval. U Dvořáků byla nástrojem rodinným. Hrávali na ni i jiní členové.

Inka hru na tento nástroj milovala. Hudba ji uklidňovala, v těžkých okamžicích z ní čerpala sílu a odvahu. Celou svou bytostí ji do sebe vstřebávala, aby jejím prostřednictvím sama svým blízkým, svému okolí následně sdělovala, co právě prožívá.

Hudba nezná hranic. Té rozumí každý, kdo jí pozorně naslouchá. Bez rozdílu národnosti. Bez ohledu na řeč, jíž mluví. Bez ohledu na barvu pleti. Byla to právě hudba, která jí pomohla tak rychle nalít anglický jazyk do ucha.

Inka rostla, učila se, rozvíjela své umělecké nadání zděděné po otci. Zdálo se jí, že Dvořákova devátá symfonie zvaná Novosvětská, která vznikla v době skladatelova pobytu ve Spojených státech, kde působil coby ředitel newyorské konzervatoře a kterou nejednou slyšela hrát, jí přibližuje atmosféra hektického způsobu života bouřlivě se rozvíjející země. Její vnímavá duše a jemný sluch v ní současně zachycovaly nostalgii a stesk po domově, jemuž také občas propadala. Stejně jako skladatel těžil z amerických dojmů, kterými byl fascinován, stejně jako na něj, i na Inku silně zapůsobilo okázalé sebevědomí obyvatel a demokratická povaha společnosti. Vedena citlivou rodičovskou výchovou, ale hlavně pod tatínkovým vlivem, se také ona snažila ze všeho, co jí pobyt v Americe nabízel, získat pro sebe co nejvíce.

Vzlétnout k nebesům

Léta plynou.

Drobnou Inku, která se stále pilně učí, není možné přehlédnout. Od ostatních dívek se liší hrdým držením těla, lehkou vzprímenou chůzí, ale také klukovskými zálibami. Jako kdysi v Korytně pořád nadšeně leze po stromech, z výšin se těší pohledem na okolní svět. S nadhledem jej hodnotí.

Jako by ji sudičky, které bezprostředně po jejím narození táta Vojtěch nakreslil – Svoboda, Bratrství a Moudrost - ani na chvíli nenechávaly o samotě. Třebaže netuší, co ji v budoucnosti čeká, bezděčně se na ni systematicky připravuje.

Ovlivněna knížkami kanadského spisovatele, malíře a grafika Ernesta Thompsona Setona, vášnivého milovníka přírody, který většinu času strávil uprostřed nespoutaných civilizací a ještě nedotčených hlubokých lesů, chodí do skautského oddílu. V něm se učí formovat lepší svět, zjišťuje, že stojí za to brát vlastní osud do svých rukou.

Dravě uchopí šanci žít naplno. Hledá své vlastní místo pod sluncem. Dál se v ní postupně rozvíjejí hodnoty, které jí rodiče vštěpují od malička. Hrát fěr, spolupracovat s ostatními, plnit povinnosti k sobě samé, k bližním, k vlasti. Jak jen se jí to bude hodit!

Ráda a často bruslí. V zimě se prohání na zamrzlém jezeře v Central Parku, v létě na kolečkových bruslích. Svěží vítr jí vane do tváře a Inka se zalyká štěstím. Jak jen je život krásný, když ho má celý před sebou!

S potěšením usedá do sedačky řetízkového kolotoče. Ten se pomalu rozjíždí, aby ji v mžiku vynesl nad davy lidí. Inka rozpráhne ruce. Jsem pták a chci létat. Poznávat svět, nové lidi. Chci vzlétnout k nebesům a kroužit nad hlavami živáčků tam dole. Chci pomaloučku plachtit, nechat se unášet vzdušnými proudy. Chci se radovat z volnosti a svobody, z pozemského bytí. Volnost miluje. Pomáhá jí čistit mysl, tříbit ducha. Přináší nové tvůrčí nápady. Vrací se domů, usedá k psacímu stolu a své prožitky přetavuje do povídek, které si sama ilustruje. Výtvarné a literární nadání jí příroda nadělila měrou vrchovatou.

Chlapce nevyhledává. Ostatně, obávají se k ní být jen přistoupit. Ostýchají se té zvláštní české dívky, která soustavně odmítá hotové pravdy, která chce všechno sama prozkoumat, znát, pochopit. Nerozumějí jí. Cožpak takhle se chovají holky?!

Je pro ně příliš bystrá. Bystřejší a všímavější než její sestry. Příliš samostatná. Nenechává se spoutat vžitými pravdami. Snaží se všemu přijít na kloub. Hledá příčiny následků, pokouší se najít z nich východiska.

Mladí bílí Američané nechápou, co jí vadí na rasové diskriminaci. Nerozumějí evropské dívce, odmítající tvrzení, že má-li někdo černou kůži, je v očích bělochů méněcenný, že se hodí jen pro podřadné činnosti. Jako sluha, jako pracovní síla pro tu největší dřinu. Její bezelstné duši, toužící po spravedlivém světě pro všechny lidi, se takový postoj příčí. Chce jej měnit k obrazu svému. K lepšímu pro každého bez rozdílu barvy pleti.

Ince je třináct. Její srdce doslova piští po jízdě autem. Tajně, bez vědomí rodičů se naučí řídit vůz, který jí půjčuje soused. Prahe po velkých činech. Chce se víc a víc podobat tatínkovi. Celou svou bytostí, svým jednáním mu do jisté míry nahrazuje syna. Jeho usilovnost, vytrvalost, cílevědomost, moudrost přijímá jako neměnné hodnoty, jako vzor, jako obraz, s nímž se může bez váhání ztotožnit.

Obdivuje ho, že nepropadá beznaději, když musí manuálně pracovat, když je nucen v sobě potlačovat umělecké touhy a ambice. Těší se s ním, když se v roce 1914 stává pedagogem na Kolumbijské univerzitě, když ho o dva roky později zaměstná Wenworthův institut jako vedoucího grafického oddělení. Vůbec jí nevádí, že se zase stěhují.

Základní školu končí s vyznamenáním. Po prázdninách přechází studovat na čtyřletou střední školu do Bostonu. Tentokrát však před novými spolužáky nestojí rozpačitá a nešťastná, že jim nerozumí. Do třídy vstupuje hrdě, znala své ceny, svých vědomostí. Ví, že zase bude muset dokazovat své kvality a přijímá to jako další výzvu života.

Aťsi, já to dokážu! Pohodí vzpurně hlavou a usedne do lavice jako čerstvá středoškolačka. Než se rok s rokem sejde, dávají učitelé tuhle českou dívku, pyšnou na své češství, na svůj národ, za vzor americkým spolužákům.

Pedagogy udivuje na mladého člověka neobvyklou pílí, cílevědomostí a vytrvalostí, s níž se pokaždé zakousne do nového učiva. Když něčemu nerozumí, hledá cesty, jak problém prozkoumat, jak ho pochopit, jak najít správné řešení.

Nebojí se ptát, nebojí se diskutovat, nebojí se přicházet s neotřelými myšlenkami, s netradičními pohledy. Učitelé jsou občas zaskočeni jejími svéráznými přístupy k obecným etickým otázkám. Někdy jim chvíli trvá, než její neobvyklé postoje přijmou. Inka jimi totiž bourá třeba i desítky let vžitá hodnocení.

Bylo jí šestnáct, když napsala práci o „šajlákovi“, jak mu říkala, tedy o Shylockovi. Jedné z hlavních postav Shakespearova Kupce benátského. Pročítala ho pečlivě, řádku po řádce. Čas od času se k některým pasážím vracela, dělala si poznámky, škrtala, opravovala.

Byl opravdu prachšprostý vydríduch, všemi mastmi mazaný lichvář bez morálky, jak na něj někteří lidé nahlízejí? Do jaké míry mohu disponovat, manipulovat se svými základními právy, s vlastním životem? Mohu se vzdát života ve prospěch někoho třetího? Klíčová otázka vztahu morálky a práva Inku nenechávala v klidu. Zalistovala knihou.

„Milosrdenství nelze vynutit. Snáší se z nebe jako něžný déšť na zprahlou zem. Je dvojím požehnáním: kdo dává, blažen jest jak ten, kdo bere. ... Pozemská moc se nejvíc blíží Bohu, když soucit změkčí právo.“

Pustila se do psaní.

„Vím, že dělal zlo a vím, že nemůže být plně ospravedlněn. Ale měl by být politován, protože on sám je nešťastný. Působil zlo, protože byl nešťastný. A byl nešťastný, protože působil zlo.“

„Excellent thought!“

„Výborná myšlenka,“ zhodnotila Inčinu esej učitelka a dodala:

„Zajímavé, nesmírně zajímavé.“

Každý mrak jednou vyprší...

„... Bylo 5. března 1942, přesně v 7 hodin 15 minut – ty hodiny na protější straně pořád vidím, dr. Thierack vynesl rozsudek,“ podal později svědeckou výpověď Arnošt Polavský.

Po vynesení verdiktu odsouzení nesměli ani promluvit.

„Hnali nás dolů, aby nás odvezli zpět do Moabitské věznice. ... Zahlédl jsem paní Inku naposledy. ... Obětovala se. Věrna národní revoluci,“ zhodnotil její počínání.

Im Namen des Deutschen Volkes

„... die Vorbereitung des tschechischen Freiheitkampfes d. h. Die Förderung der dargelegten hochverräterischen Pläne...“

„Aktivní boj vedli prostřednictvím časopisu V BOJ. ... Připravovali český boj za svobodu, tedy podporovali předložené velezrádné plány.“

Rozsudek „ve jménu německého národa“, čítající dvacet tři stran, zněl jednoznačně. Trest smrti pro Irenu Bernáškovou, dvanáct let káznice pro Miladu Marešovou a deset let ztráty cti, deset a osm pro oba obžalované muže. Nejtvrdší tresty dostaly ženy, především proto, že na sebe vzaly odpovědnost i za činnost jiných spolupracovníků časopisu V BOJ.

Den před transportem do ženské káznice ve Waldheimu Milada napsala své mamince dopis.

„Nezapomenu nikdy na ten svůj pobyt v Berlíně. Soud, jeho průběh jednání a jeho výsledek (ne pro mne samotnou, ale hlavně pro hlavní obžalovanou) byly pro mne otřásajícím zážitkem, přes to, že jsem již mnohé viděla od svého zatčení. ... Ale jinak nebyla jsem ani zde nešťastná, cítím se stále silnou ve svém nitru, neboť neztrácím víru. A všude lze nalézt dobré lidi, také ve vězení, a to dělá člověku dobře.“

Také Inka vynesení rozsudku přijala klidně. Z Alt Moabitu byla převezena do ženského vězení na Barnimstrasse. Teprve prvního dubnového dne si dodá odvalu a na adresu švagra posílá dopis, v němž přiznává pravdu o výši trestu.

*„Sedíte pevně? Odhodlávám se vám totiž konečně oznámit, co jsem se minule odvážila sotva nadhodit: jsem zasnoubená od 5. III. se smrtí. Sice nedobrovolně, ale když jsem s ní tolik koketovala při své činnosti venku, není divu, dělá-li si na mne nárok, že?
Konečně neshledávám na tom nic strašného, očekávati o něco dříve tuto „svatbu“, která přece žádného nemine – stejně poraženého i vítěze...
Jak vás mám plně přesvědčit, že opravdu není můj osud tak děsný? Nebo k pláči? Tož vidíte, že člověk si opravdu zvykne i na šibenici...
Tož, zvesela, jen zvesela...“*

Pro Inčiny nejbližší to je šok. Nedělali si iluze o případné shovívavosti německého soudu. Věděli, že odplata za její odbojovou činnost proti říši bude tvrdá. Ve skrytu duše však doufali v káznici. Ale trest smrti...

Jiskřička naděje zhasla definitivně.

Irena Preissigová se chvěje. Všechny slzy už vyplakala po Inčině zatčení. Pláče bez nich. Tělem otřásají vzlyky, matčina utýraná duše sténá, nařiká žalem, jehož velikost je nezměřitelná. Snad jen obrovskou láskou matky, která dala život svému dítěti.

Láska a žal.

To přece nejde, aby rodiče přežili své vlastní dítě! Bože, co mám dělat...?

„Maminko,“ zašeptá Vojtěška.

„Maminko, podívej, co Inka napsala na konec.“

*„Každý mrak jednou vyprší
sluníčko slzy osuší.“*

A pod tím kresbička kočičky ve velikonočním vajíčku, usmívající se na slunce nad horami.

„Maminečko milovaná, nenaříkej. Prosím, prosím...“ nešťastná Vojtka neví, jak maminku utiřit.

Bojí se o ni. Co kdyby jí žalem puklo srdce?

„Podívej, Inuška nám posílá sluneční pozdrav. Úsměv. Ten její laskavý úsměv.“

Marně se snaží. Hoře matky nad ztrátou dítěte ani čas nespraví. Tak strašlivou bolest neotupí. To nejde. Máma je máma a dítě je dítě, ať je mu deset, dvacet, třicet, čtyřicet...

Ince je 38 let. Její svíce zanedlouho dohoří.

„Tož nadešel můj čas...“

Plné čtyři měsíce nesmí Inka psát ani dostávat dopisy od svých nejbližších. Další dopis jí dovolí napsat až 16. srpna. Z cely smrti v Plötzensee, kam byla převezena poté, co jí 31. července 1942 říšský ministr spravedlnosti odmítl udělit milost. Nežádala o ni. Zakázala to i své advokátce.

Navzdory tomu její ex offo obhájkyň Dr. Ilse Saervaes žádost podala.

Také její blízcí se jako tonoucí stébla chytali a o milost požádali. Co kdyby...

Nejdříve tak učinil švagr Ing. František Ších. Po něm se bratranec Artur Vaňous obrátil na Dr. Müllera-Hofa v Berlíně s prosbou, aby žádost o milost podal. Nikomu z nich nebylo vyhověno. Inka to ví. Zatím však netuší, kdy bude rozsudek vykonán. A tak rozpráví se spoluvězeňkyní, a vůbec jí nevadí, že spolu mohou mluvit pouze německy. Ostatně, tady už není u soudu. Tam to bylo něco jiného. Teď ji činí potěšení hovořit jazykem Thomase Manna, Heinricha Heineho, Friedricha Schillera... Důležitější je slyšet lidský hlas. Chodí na bohoslužby, začíná přemýšlet o životě a smrti, což nikdy předtím nedělala.

Hodně medituje.

Jaké to bude, až mé fyzické tělo má duše opustí, až z něj všechna energie vyprchá? Energie je přece věčná, nemůže se jen tak vypařit. Přijdu do tunelu, kde mne někdo bude čekat? Existuje život po životě? Nebo už tady opravdu nikdy, nikdy nebudu?

Mozek se vzpírá uvěřit, že ve vteřině život končí a člověk se na zem již nevrátí, že je to skutečně navždy. Definitivní konec. I pro moudrého a vzdělaného člověka je obtížné to strašlivé slůvko NIKDY, ten fakt nezvratnosti přijmout.

Cožpak mi opravdu NIKDY nebude dopřáno vidět mé blízké, dívat se, jak žijí...?

Inka utěšuje sama sebe svým pohříchu černým humorem, když domů píše:

„A uvidíte, že Váš „nezmar“ bude ještě s elektr. proudem v těle chodit - „strašit“. A objeví-li se Vám – ale abych se s Vámi potěšila – to Vám povídám - ať Vás shledám v dobré náladě. Proč bychom se netěšili, když nám Pán Bůh zdraví dá... a to doufám, že Vám dá. A po válce bude všechno dobré.“

* * *

Je 20 hodin 30 minut 25. srpna 1942.

Dveře Inčiny cely se otevřou. Vstupuje komise složená z představitelů vězeňské správy, ústavního lékaře a katolického duchovního.

„Rozsudek bude proveden zítra, 26. srpna v 5 hodin ráno,“ oznámí odsouzené zástupce vězeňské správy.

„Připravte se na své poslední hodiny,“ doporučuje kněz.

„K čemu duchovní útěcha?! S trestem smrti jsem počítala a srovnala se s ním. Ale přece jen...“ Zpověď má za sebou. Vyznala se ze svých činů po poslední bohoslužbě. Co faráři vyjevila, zůstalo jen mezi ní, jím a Bohem,

„Pane, sestup, než umře dcera má,“ šeptá kněz a spolu s Inkou se tiše pomodlí. Společná modlitba Česky a Němce. Upírají se k Všemohoucímu, k Pánu a hledají a nacházejí hluboký duševní pokoj, s nímž Inka dokáže čelit smrti.

Otče náš, jenž jsi na nebesích...

Vater unser, der Du bist im Himmel...

.... a odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům,

a neuved' nás v pokušení, ale zbav nás od zlého.

Neboť Tvé je království a moc i sláva na věky věků.

Amen.

... Und vergib uns unsere Schuld, als wir vergeben unsern Schuldigern.

Und führe uns nicht in Versuchung; Sondern erlöse uns von dem Übel.

Denn Dein ist das Reich und die Kraft und die Herrlichkeit in Ewigkeit.

Amen.

Česka a Němec.

Odbojářka a muž sloužící...

Komu vlastně? Nacistické říši nebo jen Bohu?

V tuto chvíli možná nepodstatná otázka. Je totiž jediným člověkem, který Ince dá poslední sbohem. „Mohl byste pro mne něco udělat? Jako služebník Boží, který snad dokáže zmírnit žal pozůstalých,“ ptá se Inka než vysloví své poslední přání.

Pak usedne a využije možnosti napsat domů dopis na rozloučenou. Toužebně si přeje už jen jedno jediné, aby její smrt doma v Praze přijali klidně. Musí své nejbližší utěšit. Jinak, než to dělají kněží. Po svém.

Píše česky. Ani poslední intimní řádky však neuniknou cenzuře. Vyškrtnuté řádky podávají svědectví, že slova odsouzené není její rodině dopráno přečíst od prvního po poslední.

Königsdamm

„Drazí! (i Eda) Tož nadešel můj čas a nevěřili byste, že jdu klidně... přála bych si vás hlavně přesvědčit, že mi to není těžké. Všechno moje šatstvo, knihy a věci samo sebou patří vám. Lituji jen, že vám nemohu oplatit dluh, který jste si udělali advokátem...“

Libám a objímám vás všechny, každého zvlášť, a přeji mnoho zdraví a štěstí, abyste si v poválečném lepším životě vynahradili všechny strasti, které jste v této válce museli prodělat! Mnoho pus a jdu ne jako otrok hnán do své kobky, ale jako ten, jenž zahálí se v plášť svůj a uléhá k příjemným snům. Bude 5. hod. ráno. Vaše milující Irena.“

* * *

Smrti!

Snoubenko věrná!

Slyším, jak přicházíš. Jsi mi blíž a blíž. Mému uchu neuniklo tvé nedočkavé přešlapování za dveřmi cely. Nebud' nervozní. Však se už brzičko dočkáš. Patřím jen tobě. Už mi dýcháš na krk. Bereš mne za ruku...

Svítá. Noc mizí a přichází den.

Noc zmizí, aby se ještě dnes zase vrátila. Vytratím se s ní, jenomže pro mne už cesty zpět není. Den pro mne zůstane temnotou.

Smrti, nebojím se tě. Tak už pojd' a odved' si mne.

Krátce před pátou hodinou ranní Inku převádějí do popravčí budovy. Stojí klidně v předsáli, osvětleném prudkým elektrickým světlem, před černou oponou zakrývající gilotinu.

Neklade odpor, když jí u černě pokrytého stolu s krucifixem a dvěma hořícími svíčkami svazují ruce.

„Im Namen des Deutschen Volkes...“ čtou odsouzené znovu rozsudek a následné rozhodnutí říšského ministra spravedlnosti.

Poté jí kat Reindel podvazuje krásné husté vlasy. Opona se rozletí. To není divadelní představení pro hrstku vyvolených. To je krutá skutečnost. Pomocníci Karl Engelmann, Hans Kleine a Rochus Geng se chopí odsouzené. Vedou ji ke gilotině...

Všechno jde ráz naráz. Jsou výborně secvičeni. Vést odsouzence na smrt? Rutina, každodenní práce. Nic víc, nic méně. Žádná lítost. Žádné výčitky svědomí.

V malém cihlovém domečku u nádherného berlínského ledovcového jezera Plötzensee zavládne smrtonosné ticho.

Tam venku se rodí nový letní den. Inka ho už nevidí. Stojí tváří tvář zlověstně vypadajícímu popravčímu nástroji, gilotině. A pak...

Od předání katovi uběhlo pouhých osmnáct sekund. Za další devět sekund již Irena Bernášková není mezi živými.

První Češka, popravená gilotinou na nejproslulejším popravišti třetí říše.

V den její násilné smrti byly v protektorátu vylepeny rudé vyhlášky.

„Dnes byla popravena Irena Bernášková z Prahy, kterou odsoudil Volksgerichtshof pro přípravu k velezradě a nadržování nepříteli k trestu smrti a k trvalé ztrátě občanských čestných práv.

Berlín 26. srpna 1942. Der Oberreichsanwalt beim Volksgerichtshof.“